Національний університет біоресурсів і природокористування України

Кафедра ентомології, інтегрованого захисту та карантину рослин

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Факультетзахисту рослин, біотехнологій та екології

«21» травня 2026р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Захист лікарських рослин і їстівних грибів від шкідників

Галузь знань: 20 – «Аграрні науки та продовольство»
Спеціальність 202 «Захист і карантин рослин»
Освітня програма: «Захист і карантин рослин»
Факультет Захисту рослин, біотехнологій та екології
Розробник: Бабич О.А., доцент кафедри ентомології, інтегрованого захисту та карантину рослин, кандидат біологічних наук

КИЇВ – 2026

Опис навчальної дисципліни
Захист лікарських рослин і їстівних грибів від шкідників

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	
Освітній ступінь	бакалавр
Спеціальність	202 Захист і карантин рослин
Освітня програма	Захист і карантин рослин
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	Вибіркова
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів ECTS	4,0
Кількість змістових модулів	2
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	-
Форма контролю	Екзамен

Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання

	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	4	
Семестр	8	
Лекційні заняття	15 год.	2 год.
Практичні, семінарські заняття	_____ год.	_____год.
Лабораторні заняття	30 год.	год.
Самостійна робота	75 год.	118 год.
Індивідуальні завдання	_____год.	_____год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	3,0 год.	

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета дисципліни – формування у студентів професійних знань та умінь щодо шкідників лікарських рослин і їстівних грибів, їх шкідливості та заходів регуляції їх чисельності; підготовка висококваліфікованих фахівців по захисту лікарських рослин і їстівних грибів, що створює передумови покращення навколишнього природного середовища, отримання в асортименті та оптимумі якісної та безпечної продукції для різних напрямів господарського комплексу.

Завдання дисципліни «Захист лікарських рослин і їстівних грибів» - сформувати у студентів знання стосовно методів та засобів захисту лікарських рослин і їстівних грибів від шкідників, проведення фітосанітарних моніторингів, набути навиків визначення основних видів шкідників, встановлення їх шкідливості та визначення заходів регуляції їх чисельності з метою захисту с.-г. продукції; прогнозувати можливі патологічні зміни в біоценозах, кваліфіковано використовувати методи і засоби захисту при складанні комплексних систем боротьби із шкідниками у відповідних біоценозах

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- особливості вирощування лікарських рослин і їстівних грибів залежно від зональних аспектів, систем землеробства, спеціалізації, економічного стану та матеріального забезпечення господарства;
- особливості біології розвитку домінантних та субдомінантних видів шкідливих організмів з урахуванням фенологічних фаз захищаючих рослин і грибів;
- еколого-економічні аспекти прийняття рішення щодо вибору стратегії та тактики проведення захисних заходів залежно від конкретної агроекологічної ситуації;
- параметри щодо обґрунтування економічних порогів шкідливості та економічної ефективності проведення конкретної технологічної операції при вирощуванні лікарських рослин і їстівних грибів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **вміти:** самостійно визначати основні види шкідників лікарських рослин і їстівних грибів; уміти встановлювати шкідливість на лікарських рослинах і їстівних грибах; визначати заходи регуляції чисельності шкідників з метою захисту с.-г. продукції.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності з захисту і карантину рослин і застосовувати теоретичні знання та методи фітосанітарного моніторингу, огляду, аналізу, експертизи, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знанням та пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК 1. Здатність проводити фітосанітарну діагностику хвороб рослин, комах, кліщів, нематод, гризунів та бур'янів за новітніми принципами і методами.
СК 3. Здатність прогнозувати процеси розвитку і поширення шкідливих організмів, що дозволить реалізувати державну політику у сфері захисту і карантину рослин.
СК 5. Здатність розробляти і застосовувати технології захисту рослин на об’єктах сільськогосподарського та іншого призначення.

Програмні результати навчання (ПР):

ПРН 6. Коректно використовувати доцільні методи спостереження, опису, ідентифікації, класифікації, культивування об’єктів агробіоценозів та підтримання їх стабільності для збереження природного різноманіття.
ПРН 7. Складати технологічні карти для організації заходів із захисту рослин.
ПРН 8. Уміти координувати, інтегрувати та удосконалювати організацію виробничих процесів під час проведення заходів із захисту рослин.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної (заочної) форми здобуття вищої освіти;

– скороченого терміну денної (заочної) форми здобуття вищої освіти.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. ЗАХИСТ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН ВІД ШКІДНИКІВ												
Тема 1. Шкідники лікарських рослин. Принципи формування біорізноманіття фітоценозів лікарських рослин	8	2	6			15	1	1				14
Тема 3. Комахи - шкідники лікарських рослин, моніторинг та заходи регуляції їх чисельності	21	2	4			15						15
Тема 3. Кліщі, нематоди та гризуни - шкідники лікарських рослин, моніторинг та заходи регуляції їх чисельності	21	2	4			15						15
Разом за змістовим модулем 1	50	6	14			30	1	1				59
Змістовий модуль 2. ЗАХИСТ ЇСТІВНИХ ГРИБІВ ВІД ШКІДНИКІВ												

Тема 4. Шкідники їстівних грибів. Принципи формування біорізноманіття мікоценозів	12	2	4			7,5	1	1				14
Тема 5. Комахи - шкідники їстівних грибів, моніторинг та заходи регуляції їх чисельності.	16	2	4			10						15
Тема 6. Кліщі та нематоди - шкідники їстівних грибів, моніторинг та заходи регуляції їх чисельності.	16	2	4			10						15
Тема 7. Слимаки, гризуни та мокриці - шкідники їстівних грибів та заходи регуляції їх чисельності.	16	1	4			10						15
Разом за змістовим модулем 2	70,0	7	16			35	1	1				59
Усього годин	120	15	30			75	120	2				118

3. **Теми лекцій**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Шкідники лікарських рослин. Принципи формування біорізноманіття фітоценозів лікарських рослин	3
2	Комахи - шкідники лікарських рослин, моніторинг та заходи регуляції їх чисельності	2
3	Кліщі, нематоди та гризуни - шкідники лікарських рослин, моніторинг та заходи регуляції їх чисельності	2
4	Шкідники їстівних грибів. Принципи формування біорізноманіття мікоценозів	2
5	Комахи - шкідники їстівних грибів, моніторинг та заходи регуляції їх чисельності.	2
6	Кліщі та нематоди - шкідники їстівних грибів, моніторинг та заходи регуляції їх чисельності.	2

7	Слимаки, гризуни та мокриці - шкідники їстівних грибів та заходи регуляції їх чисельності.	2

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Модуль I	
1	Практична робота №1. Домінуючі шкідники лікарських рослин	4
2	Практична робота №2. Субдомінуючі та спорадично масові шкідники лікарських рослин	4
3	Практична робота №3. Багатоїдні шкідники лікарських рослин, моніторинг та заходи регуляції їх чисельності	2
4	Практична робота №4. Нематоди - шкідники лікарських рослин, моніторинг та заходи регуляції їх чисельності	2
5	Практична робота №5. Кліщі, - шкідники лікарських рослин, моніторинг та заходи регуляції їх чисельності	2
6	Практична робота №6. Слимаки - шкідники лікарських рослин, моніторинг та заходи регуляції їх чисельності	2
	Модуль II	
5	Практична робота №7. Шкідники їстівних грибів. Принципи формування біорізноманіття мікоценозів	4
6	Практична робота №8. Комахи – шкідники їстівних грибів	2
7	Практична робота №9. Нематоди – шкідники їстівних грибів.	2
8	Практична робота №10. Кліщі – шкідники їстівних грибів	2
9	Практична робота №11. Гризуни - шкідники їстівних грибів та заходи регуляції їх чисельності	2
10	Практична робота №12. Слимаки та мокриці - шкідники їстівних грибів та заходи регуляції їх чисельності	2

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Розробити інтегровану систему захисту від комах шкідників лікарських рослин	15
2	Розробити інтегровану систему захисту від комах шкідників їстівних грибів	15
3	Розробити інтегровану систему захисту від кліщів та нематод - шкідників лікарських рослин	15

4	Розробити інтегровану систему захисту від кліщів та нематод - шкідників їстівних грибів	15
5	Розробити інтегровану систему захисту від слимаків - шкідників лікарських рослин та їстівних грибів	15

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:
– усне або письмове опитування;
– співбесіда;
– тестування;

7. Методи навчання:
6. метод проблемного навчання;
– метод практико-орієнтованого навчання;

8. Оцінювання результатів навчання.
Оцінюють знання здобувача вищої освіти за 100-бальною шкалою, яку переводить у національну оцінку згідно з чинним «Положенням про екзамени та заліки у НУБіП України».

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1.		
Практична робота №1. Домінуючі шкідники лікарських рослин	СК 1. Здатність проводити фітосанітарну діагностику хвороб рослин, комах, кліщів, нематод, гризунів та бур'янів за новітніми принципами і методами.	10
Практична робота №2. Субдомінуючі та спорадично масові шкідники лікарських рослин	СК 5. Здатність розробляти і застосовувати технології захисту рослин на об’єктах сільськогосподарського та іншого призначення.	10
Практична робота №3. Багатоїдні шкідники лікарських рослин, моніторинг та заходи регуляції їх чисельності	СК 1. Здатність проводити фітосанітарну діагностику хвороб рослин, комах, кліщів, нематод, гризунів та бур'янів за новітніми принципами і методами.	10
Практична робота №4. Нематоди - шкідники лікарських рослин, моніторинг та заходи регуляції їх чисельності	СК 3. Здатність прогнозувати процеси розвитку і поширення шкідливих організмів, що дозволить реалізувати державну політику у сфері захисту і карантину рослин.	10
Практична робота №5. Кліщі, - шкідники лікарських рослин, моніторинг та заходи регуляції їх чисельності	СК 3. Здатність прогнозувати процеси розвитку і поширення шкідливих організмів, що дозволить реалізувати державну політику у сфері захисту і карантину рослин.	5
Практична робота №6. Слимаки - шкідники лікарських рослин, моніторинг та заходи регуляції їх чисельності	СК 5. Здатність розробляти і застосовувати технології захисту рослин на об’єктах сільськогосподарського та іншого призначення.	5
Самостійна робота №1. Розробити інтегровану систему захисту від кліщів та нематод - шкідників лікарських рослин	ПРН 7. Складати технологічні карти для організації заходів із захисту рослин.	10
Самостійна робота №2. Розробити інтегровану систему захисту від комах - шкідників лікарських рослин	ПРН 8. Уміти координувати, інтегрувати та удосконалювати організацію виробничих процесів під час проведення заходів із захисту рослин.	10

Модульна контрольна робота 1.		30
Разом за модулем 1		100
Модуль 2.		
Практична робота №7. Шкідники їстівних грибів. Принципи формування біорізноманіття мікоценозів	СК 1. Здатність проводити фітосанітарну діагностику хвороб рослин, комах, кліщів, нематод, гризунів та бур'янів за новітніми принципами і методами.	10
Практична робота №8. Комахи – шкідники їстівних грибів	СК 3. Здатність прогнозувати процеси розвитку і поширення шкідливих організмів, що дозволить реалізувати державну політику у сфері захисту і карантину рослин.	10
Практична робота №9. Нематоди – шкідники їстівних грибів.	СК 3. Здатність прогнозувати процеси розвитку і поширення шкідливих організмів, що дозволить реалізувати державну політику у сфері захисту і карантину рослин.	5
Практична робота №10. Кліщі – шкідники їстівних грибів	СК 3. Здатність прогнозувати процеси розвитку і поширення шкідливих організмів, що дозволить реалізувати державну політику у сфері захисту і карантину рослин.	5
Практична робота №11. Гризуни - шкідники їстівних грибів та заходи регуляції їх чисельності	ПРН 6. Коректно використовувати доцільні методи спостереження, опису, ідентифікації, класифікації, культивування об’єктів агробіоценозів та підтримання їх стабільності для збереження природного різноманіття.	5
Практична робота №12. Слимаки та мокриці - шкідники їстівних грибів та заходи регуляції їх чисельності	СК 3. Здатність прогнозувати процеси розвитку і поширення шкідливих організмів, що дозволить реалізувати державну політику у сфері захисту і карантину рослин.	5
Самостійна робота №3. Розробити інтегровану систему захисту від слимаків - шкідників лікарських рослин та їстівних грибів	ПРН 7. Складати технологічні карти для організації заходів із захисту рослин.	10
Самостійна робота №4. Розробити інтегровану систему захисту від кліщів та нематод - шкідників їстівних грибів	СК 5. Здатність розробляти і застосовувати технології захисту рослин на об’єктах сільськогосподарського та іншого призначення.	10
Самостійна робота №5. Розробити інтегровану систему захисту від комах шкідників їстівних грибів	ПРН 8. Уміти координувати, інтегрувати та удосконалювати організацію виробничих процесів під час проведення заходів із захисту рослин.	10
Модульна контрольна робота 2.		30
Разом за модулем 2		100
Навчальна робота		(М1 + М2)/2*0,7 ≤ 70
Екзамен		30
Разом за курс		(Навчальна робота + екзамен) ≤ 100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Самостійні роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення

1. https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=747.
2. Методологія обліку чисельності фітопаразитичних нематод: методичні рекомендації до проведення лабораторних занять для підготовки студентів зі спеціальності 202 – «Захист і карантин рослин» / уклад.: А. Г. Бабич, О. А. Бабич, О. Є. Дмитрієва. К.:, 2021. 127 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Шкідники їстівних грибів: курс лекцій / М. С. Мороз. К.
2. : ЦП "КОМПРИНТ", 2019. 258 с.
3. Лікарські рослини. Технологія вирощування та використання / Якубенко Б. Є., Біленко В. Г., Лікар Я.О., Лушпа В. І. Ліра К, 2020. 597с.
4. Мойсієнко В. В. Лікарські рослини у ветеринарній медицині. Підручник. Житомир. Видав: ПП «Рута». 2020. 168 с.
5. Концепція створення поліфункціональних біопрепаратів для оптимізації фітосанітарного стану сучасних агроценозів. Л.О. Білявська, А.Г. Бабич, Г.О. Іутинська, О.А. Бабич, М.В. Лобода. Київ: ЦП Компринт, 2022. 513с.
6. Кліщі та нематоди. Ч.2. Нематоди: підручник / О.А. Бабич, А.Г. Бабич, Л.О. Білявська. Київ: НУБіП України, 2020. 844 с.

Додаткові

1. Малопоширені овочеві та екзотичні рослини відкритого і закритого ґрунту: навчальний посібник / В. Б. Кутовенко, І. Л. Гаврись. К.: ЦП "КОМПРИНТ", 2022. 433 с.
2. Квіткові рослини лісів України: методичні матеріали. Частина. 1 / уклад. А. П. Тертишний. К. : Ліра-К, 2021. 177 с.

3. Лікарські рослини : практикум / Ю. В. Палиця , В. Д. Іщенко, Г. В. Бойко. К. : КОМПРИНТ, 2017. 128 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського: веб-сайт. URL: https://www.nbuv.gov.ua
2. Національна парламентська бібліотека України: веб-сайт. URL: https://www.nplu.kiev.ua.
3. Наукова бібліотека університету: веб-сайт. URL: https://nubip.edu.ua/structure/library
4. Електронна бібліотека України: веб-сайт. URL: https://ELibUkr.org